

ЧЕСТИТ ДЕН НА НАРОДНИТЕ БУДИТЕЛИ!

Никой

не може да наложи ценности на някого другия, но може да разкаже за тях.

През 1922 г. Стоян Омарчевски — министър на народното просвещение в правителството на Александър Стамболийски внася предложение в Министерския съвет за определянето на 1 ноември като Ден на българските народни будители. Възшност министър Омарчевски дава път на инициатива от по-ранни години на група интелектуалци, сред които са Иван Вазов, проф. Любомир Милетич, д-р Михаил Арнаудов, Стилиян Чилингиров, Адриана Будевска и др.

През 1945 г. честването на празника е отменено от наскоро дошлото на власт правителство на Отечествения фронт. Празникът е възстановен на 1 ноември 1990 г. Народните будители са от периода на Възраждането, но и обществени дейци, включително християнски светци от предходните епохи, борци за народното добруване във времената на Априлското въстание и Освобождението, творци и политически дейци, чиито дела са очертали културния възход на народа или са се трудили за свободата му в следосвобожденските години.

Ще ви разкажем накратко за някои будители: Христо Ботев, Иван Вазов, Васил Априлов, Добри Чинтулов, Захари Стоянов, Любен Каравелов, Братя Миладинови, Петър Берон, Г. С. Раковски, Стефан Богориди и Петко Р. Славейков.

Възрожденците ни виждат България като част от Европа, а образованието, правдата и свободата като своя завера.

Отделно очертаваме и маршрутите и странстванията на Христо Ботев и П. Р. Славейков.

И понеже екипът ни е готов и сработен, обмисляме и още нещо: един интердисциплинарен проект, който ще осъществим с учениците си, насловът ще е: *Хуманитаристика и технологии*. Има време и затова.

Сега разгледайте СЛЕД-И, нашето пространство за култура и нещотърсачество.

[Христо Ботев](#)

[Иван Вазов](#)

[Васил Априлов](#)

[Добри Чинтулов](#)

[Любен Каравелов](#)

[Братя Миладинови](#)

[Д-р Петър Берон](#)

[Георги Раковски](#)

[Захари Стоянов](#)

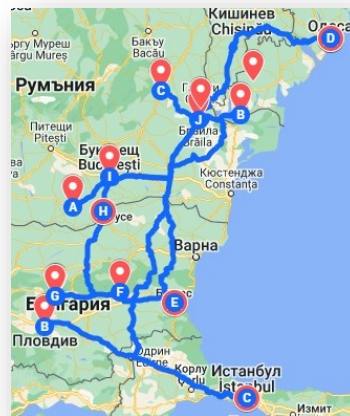
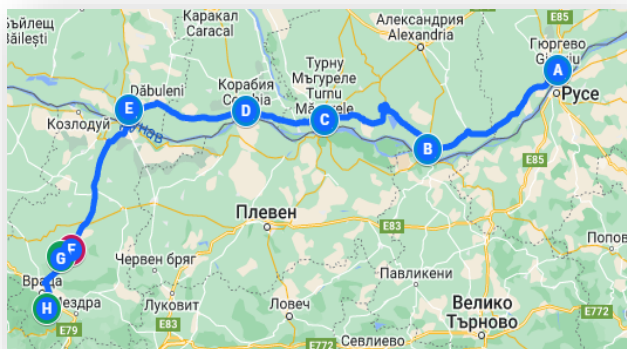
[Петко Р. Славейков](#)

[Стефан Богориди](#)

Христо Ботев (1848-1876)

Роден е на 6 януари 1848 година (25 декември 1847 година стар стил) в Калофер, в семейството на даскал Ботьо Петков (1815 – 1869) и Иванка Ботева (1823 – 1911).

Поет революционер, деец на българското националноосвободително движение. Роден е в Калофер в семейството на учителя Б. Петков. Учи в родния си град, по-късно, с помощта на Найден Геров през 1863 г. продължава образованието си в Одеса. В Русия прави първите си поетични опити, а през 1865 г. напуска гимназията и се свързва с руските революционни среди. Учителства в с. Заднаевка, Бесарабия, а през 1867 – в родния Калофер. Емигрант е във Влашко, където се сближава със Стефан Караджа, Хаджи Димитър, Васил Левски, Стефан Стамболов, Любен Каравелов и др. Преподава последователно в българското училище в Александрия и в Измаил. След 1871 г. се отдава на журналистическата дейност. Ботев е преводач и автор на безсмъртни поетични слова. Издава в. „Дума на българските емигранти“, в. „Будилник“, в. „Знаме“, в. „Нова България“; сътрудничи на в. „Свобода“, „Независимост“, „Тъпан“ и др. Участва в дейността на Българския революционен централен комитет (БРЦК), в т. ч. и като негов ръководител. Водач на чета от около 200 души, с която на 17 май 1876 г. слиза от кораба „Радецки“ близо до с. Козлодуй. След тежки боеве загива в подножието на вр. Камарата, Врачанско.

Иван Вазов (1850-1921)

Български писател, поет и драматург. Патриарх на българската литература. Творчество му отразява две исторически епохи – Възраждането и Следосвобожденска България. Учи в родния си град Сопот, в Калофер и в Пловдив. В Браила живее за кратко време с хъшовете. Насочва се към патриотично-граждански теми. Работи като учител и преводач, включва се в различни родолюбиви начинания – преди и след Освобождението, за кратко е министър на просвещението. Но основното му призвание – писателството – дава облика на живота му. Създава първия български роман „Под игото“ (1894), разкази, повести, комедии, пътеписи, поеми... Пише литературна критика, мемоари, стихове за деца и др.

Васил Априлов (1789-1847)

Изтъкнат обществен и просветен деец. Един от инициаторите за създаването на Габровското взаимно училище – първото новобългарско светско училище (1835). Привърженик на руското културно влияние сред българите, участва в превръщането на Одеса в един от центровете за подготовка на българската интелигенция. Автор на „Българските книжици или на кое словенско племе собствено принадлежи кириловската азбука?“ (1841), „Денница на новобългарското образование“ (1841) и „Дополнение к книге: „Денница...“ (1842), „Болгарские грамоты“ (1845) и „Мисли за сегашното българско учение“ (1847) и др.

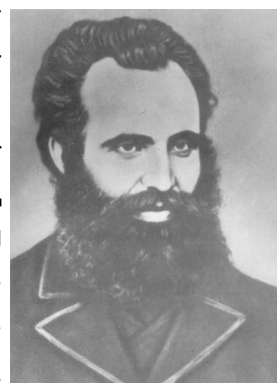
Добри Чинтулов (1822-1886)

Народен учител и поет, създател на революционна и патриотична лирика. Учи в гръцкото училище. Завършва в Одеса като стипендиант уездното (околийското) училище, което тогава се състояло от четири класа – по две години за всеки клас. След това завършва и семинарията и през 1850 г. се връща в България. Учителства в Сливен и в Ямбол като главен учител (1850-1861) и отново в Сливен – непрекъснато до 1871 г., когато е избран от Сливен за представител в Цариград при изработването на екзархийския устав. Чинтулов е участвал в първия български литературен кръг, чиито представители са Найден Геров, Иван Богоров, Димитър Мутев и др. Автор е на учебници по реторика, литература, руски език, френски език, математика и нотна пеење, които никога не са обнародвани, но са широко разпространени сред съвременниците му, но само във вид на преписи от учители и ученици.

Любен Каравелов (1834-1879)

Любен Каравелов е български поет, писател, революционен деец и енциклопедист, журналист, етнограф; по-големият брат на влиятелния следосвободенски политик Петко Каравелов. Създател и ръководител на Българския революционен централен комитет (БРЦК). Издава революционен вестник („Свобода“). През есента на 1869 г. създава в Букурещ Българския революционен централен комитет (БРЦК), по-късно изготвя и първите му програмни документи, в които застъпва идеята за освобождение на България чрез революционни средства. Защищава изграждането на демократично общество. Издава в. „Независимост“, сп. „Знание“. Автор и преводач на десетки стихотворения, статии, фейлетони, разкази, повести, сред които „Маминото детенце“ и „Българи от старо време“.

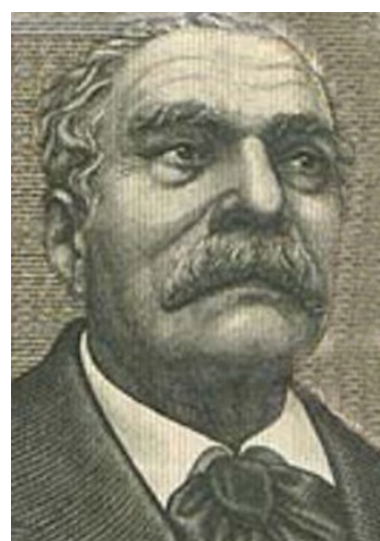
Братя Миладинови – Константин и Димитър

Братя Миладинови са изтъкнати български възрожденци, просветители и фолклористи. Родени са в град Струга. Дълго време Димитър Миладинов е учител в много градове на Македония. Развива широка обществена и просветителска дейност. През 1861 година излиза епохалният труд на Миладинови „Български народни песни“. В него те събират, подреждат и систематизират образци на българския песенен фолклор. Обявен за „царски душманин“, Димитър Миладинов е арестуван и отведен в Цариград. Не след дълго там е затворен и неговият брат Константин, като и двамата са набедени от гръцките фанариоти. Двата умират от тиф в цариградските тъмници през 1862 година.

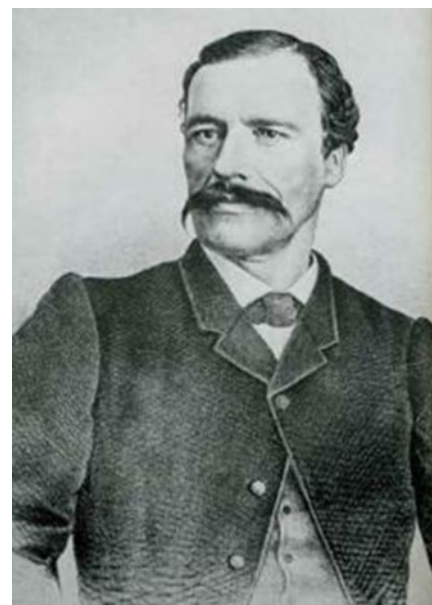
Д-р Петър Берон (ок. 1795-1871)

Български учен енциклопедист, просветител, реформатор на учебното дело в България. Учи в Букурещ, посещава лекции по философия в Хайделберг. Завършва медицина в Мюнхен с докторска дисертация. Владее 9 езика, пише на 6. Издава на френски, немски и английски език 24 научни съчинения, събрани в 32 тома. Създава първата натурофилософска система, изложена в седемтомното му съчинение „Панепистимия“ („Всенаука“) (1861-1867). Съставя първия български светски учебник – „Буквар с различни поучения“ (1824), популярен под името „Рибен буквар“. Застъпва се за въвеждане на взаимното обучение и на звучния метод при усвояване на четенето. Разработва въпроси от областта на метеорологията, физиката, химията, астрономията, математиката.

Георги Раковски (1821 – 1867)

Идеолог, стратег и организатор на българското национално-освободително движение, публицист, писател, историограф и етнограф. Участва най-активно в борбите за църковна и политическа свобода на българите. Организира Първа българска легия (1862). Обосновава тактиката и идеологията на четническото движение в „Привременен закон за народните горски чети за 1867-о лето“. Културно-историческите му възгледи се извяват в неговата публицистика. Отдава целия си живот на делото: издава вестници („Дунавски лебед“), пише поемата „Горски пътник“ (1857), „...“ и други. Търси съюзници сред съседите и в Европа. Наречен е „бащата на революцията“.

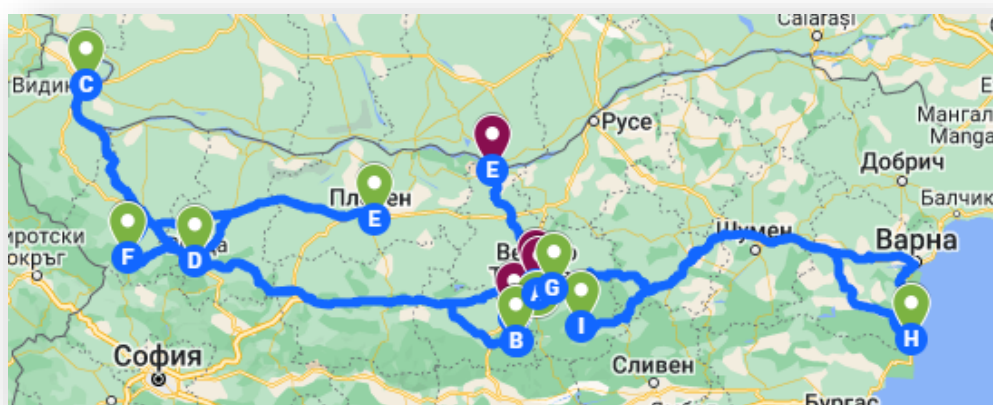
Захари Стоянов (1850-1889)

Български революционер, политик, писател и публицист. Участник в Старозагорското въстание и водач на Априлското въстание. Автор на мемоарната книга „Записки по българските въстания“. Захари Стоянов ръководи организацията на Съединението. След Освобождението е народен представител и председател на НС (1888-1889). Публицистиката на Захари Стоянов се отличава с полемична острота и борбен, настъпателен дух. Основната творческа дейност на Захари Стоянов е свързана с мемоарно-биографични произведения. Като мемоарист, биограф и белетрист той проявява интерес към близкото революционно минало.

Петко Р. Славейков (1827-1895)

Ярък и самобитен български книжовник – фолклорист и преводач, просвещенец. Работи като учител в Търново, включва се в църковната борба, заради което е изгонен от града. Учителства в Бяла, Севлиево, Ловеч, Плевен, Враца и Трявна. Преподава по взаимоучителния метод в Търново, Трявна, Ески Джумая и Варна. Славейков е журналист, книгоиздател, редактор на в. “Гайда” в. “Македония”, сп. “Читалище”, “Пчелица”, “Ружица”, сътрудници на всички тогавашни цариградски издания. По време на Априлското въстание е арестуван. Председател е на Второто ОНС и Министър на просветата, Министър на вътрешните работи (1880 г.), учителства в Пловдивската гимназия. Оставя историко-патриотични поеми, статии, басни, фейлетони, епиграми, любовна лирика, спомени. Полага основите на нашата детска литература и обогатява българския фолклор и филология.

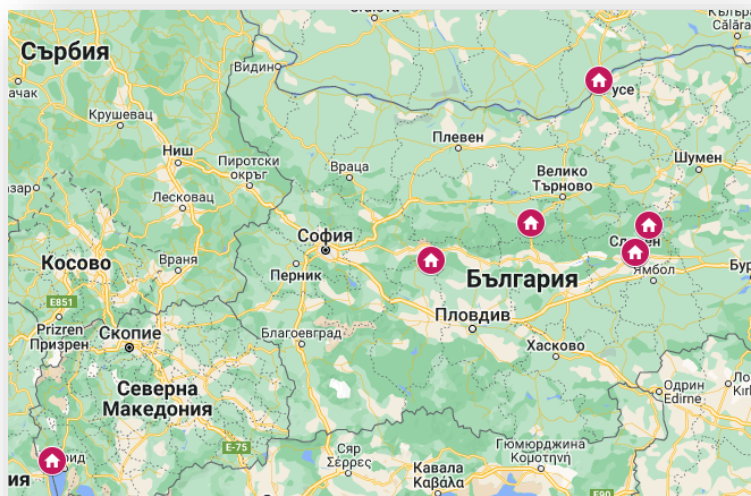

Стефан Богориди (1775/1780-1859)

Българин по произход, внук по бащина линия на Софроний Врачански, висш чиновник в Османската империя. Роден в Котел. След като завършва гръцкия лицей “Св. Сава” в Букурещ, става учител в Цариград. От 1812 до 1819 бил окръжен управител в Галац, а през 1821 – каймакам на Влашко. През 1822 заема същата длъжност и в Молдова. От 1823 до 1825 е драгоман на османската флота. През 1829, след подписването на Одринския мир, султан Махмуд II (1808-1839) го привлича за свой съветник, дава му титлата княз, а след това го назначава и за управител на о. Самос. В качеството си на висш османски сановник Стефан Богориди подпомага много българи от родния си град и др. краища на страната. Той издава разрешение от султана за изграждане на българска черква в Цариград (наречена “Св. Стефан”), която след това играе важна роля в църковно-националната борба на българския народ.

Роден дом и портрет

Просветителство и обич към България

Раздавам задачите, отскоро се познавам с единадесетокласниците, на които съм учител в избираемите часове, модулите по български език и литература от т.нар. „второ равнище“. Тихи са, струват ми се малко уплашени, но възприемчиви и сърдечни. Разделям ги на групи и ги моля да обработят информацията за българските възрожденци. Работата с текстове от всякакъв порядък е важен момент от образованието по роден език и литература. Разбирам, че някои от тях вече са правили подобни брошури, само че за добруджански будители.

Чета по листовете на учениците: Васил Априлов се бори за самочувствието на българите, подготвя и учители. Г. С. Раковски – основоположник на организираната революционна борба за Освобождаването на България, осъден на смърт; многобройни са интересите му, автор на статии и есета, поет, писател.

Особено са впечатлени от Петър Берон, от трудовете му и приноса му за образованието. Любен Каравелов – поет, писател, революционер; по-големият брат на влиятелния следосвободенски политик Петко Каравелов; писателят усъвършенства „жив събеседнически“ стил, чрез него създава усещане у читателя, че живее сред героите на произведението.

За Вазов всичко българско е неподправено и истинско – споровете му със Славейков-син са известни. Учениците откриват, че за Захари Стоянов действителността е източник за писане, както и ценен ресурс за онова, което създава - всички сме чували за "Записки по българските въстания".

Известна е обществената и просветителската дейност на Братя Миладинови... Ботев – олицетворение на саможертва и безкористна борба. Васил Априлов е с голям принос за българската наука, издирва и насърчава българи да събират народни песни; парично, организационно и просветно Васил Априлов спомага за развитието на възрожденското училищно дело.

Честит Ден на народните будители! От Модул „Български и литература“ препоръчваме юбилейното издание на „Горски пътник“ от Г. С. Раковски:

